

Paweł Laidler

WOLNOŚĆ, WŁASNOŚĆ, WŁADZA – SĄD NAJWYŻSZY STANÓW ZJEDNOCZONYCH ZA CZASÓW SĘDZIEGO JOHNA MARSHALLA

Cechą charakterystyczną amerykańskiego systemu prawnego, powszechnie określanego jako system *common law*, jest prawotwórcza rola sędziów. Dzięki możliwości tworzenia precedensów, czyli wyroków mających zastosowanie we wszystkich przyszłych podobnych sprawach¹, sędziowie stają się podmiotem czynnie uczestniczącym w procesie kreowania norm prawnych. Szczególną moc w tym zakresie posiadają precedensy wydawane przez Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych, który jest ostateczną instancją odwoławczą zarówno na szczeblu federalnym, jak i stanowym. Decyzje podejmowane przez dziewięciu sędziów są wiążące dla wszystkich obywateli i wszystkich organów władzy, wielokrotnie stając się podstawą kształtowania ważnych instytucji prawnych. Dlatego też kwestie wolności, własności i władzy, tak istotne dla każdego systemu prawnego, były wielokrotnie poruszane w orzeczeniach Sądu Najwyższego w XIX i XX wieku. Wśród sędziów, którzy wywarli znaczący wpływ na współczesny kształt amerykańskich unormowań prawnych, na plan pierwszy wysuwa się postać Johna Marshalla, który przewodniczył Sądowi Najwyższemu w początkach państwowości amerykańskiej w latach 1801–1835. Precedensy z tego okresu wytyczyły kierunek rozwoju prawa konstytucyjnego, nadając wielu pojęciom prawnym szczególny charakter.

Temat niniejszego artykułu można przedstawić w dwóch płaszczyznach – oceniając, jak wyglądało podejście pierwszych sędziów do kwestii wolności, własności i władzy, lub badając, jak decyzje ówczesnego Sądu Najwyższego wpłynęły na współczesne rozumowanie amerykańskich sędziów. Warto te dwie płaszczyzny połączyć i przez analizę najważniejszych spraw sądowych, które zostały rozstrzygnięte przez Sąd Marshalla, ukazać rolę, jaką te precedensy odegrały w kształto-

---

¹ J. Knight, L. Epstein, *The Norm of Stare Deisis*, „American Journal of Political Science” 1996, vol. 40, no. 4, s. 1018-1035.

waniu współczesnych zasad i przepisów prawnych. Należy przy tym zaznaczyć, że obecne rozwiązania systemowe dotyczące pojęć wolności czy własności nie są bezpośrednim efektem działalności Sądu Marshalla, niemniej jednak sędziowie orzekający w początkach XIX wieku swoimi decyzjami wpłynęli na współczesny charakter i kształt rozwiązań prawnych w tym zakresie.

Amerykańskie *common law* oparło się w znacznym wymiarze na instytucjach prawnych, mających swoją genezę w angielskim systemie prawa². Jednym z podstawowych źródeł poznania prawa angielskiego przez Ojców Założycieli było opublikowane w latach 1765–1769 dzieło sędziego Williama Blackstone’a *Komentarze praw Anglii*³. Choć twórcy amerykańskiej konstytucji odrzucili zdecydowanie brytyjski model ustroju politycznego, to jednak opowiedzieli się jednoznacznie za recepcją niezbywalnych praw jednostek: prawa do bezpieczeństwa, prawa do wolności i prawa do własności prywatnej. Znalazło to odzwierciedlenie we fragmentach amerykańskiej ustawy zasadniczej, a przede wszystkim w treści jej pierwszych dziesięciu Poprawek, tzw. *Bill of Rights*⁴. Od samego początku państwowości amerykańskiej kwestie wolności i własności stały się pojęciami chronionymi przez konstytucję, dając możliwość określania ich definicji i zakresu podmiotom uprawnionym do jej interpretacji. Ojcowie Założyciele nie zdecydowali się jednak na nadanie w ustawie zasadniczej uprawnień interpretacyjnych władzy sądowniczej, dlatego podczas pierwszych lat orzekania niewiele spraw wpływało do Sądu i spośród wszystkich trzech gałęzi władzy judykatura odgrywała najmniejszą rolę⁵. Dopiero mianowanie przez prezydenta Adama Johna Marshalla na stanowisko Przewodniczącego Sądu Najwyższego zmieniło ten stan rzeczy. W krótkim czasie władza sądownicza miała stać się główną siłą polityczną i prawną w państwie, mając wpływ na interpretację ustawy zasadniczej, a co za tym idzie na najważniejsze kwestie dotyczące wolności, własności, a przede wszystkim władzy.

Pierwszym, a zarazem najistotniejszym sporem sądowym rozstrzyganym przez Sąd Marshalla była sprawa *Marbury v. Madison*⁶, w której sędziowie stanęli przed zadaniem określenia zakresu kompetencji poszczególnych gałęzi władzy federalnej. Sprawa dotyczyła odmowy wydania przez sekretarza stanu Jamesa Madisona dokumentu, na podstawie którego William Marbury miał zostać sędzią sądu federalnego. Marbury został wcześniej mianowany na to stanowisko przez odchodzącego prezydenta Adama, jednak w wyniku niedopatrzenia ówczesnego sekretarza stanu (którym był... John Marshall!), dokument potwierdzający nominację Marbury’ego nie został dostarczony do sądu federalnego, w którym miał on objąć stanowisko. Po rozpoczęciu urzędowania przez nowego prezydenta, Thomasa

² R. Tokarczyk, *Prawo amerykańskie*, Kraków 1998, s. 27-28.

³ W. Blackstone, *Commentaries on the Laws of England*, Chicago 1979.

⁴ Blackstone dużo miejsca poświęca przepisom o powtórnym pociągnięciu do odpowiedzialności za to samo przestępstwo (*double jeopardy*), które za podstawę mają uniwersalną maksymę angielskiego *common law*, mówiącą o tym, że żaden człowiek nie może być skazany więcej niż raz z tytułu tego samego oskarżenia. Instytucja *double jeopardy* znajduje się w V Poprawce do konstytucji.

⁵ Spośród spraw rozstrzygniętych w latach 1790–1801, do historii amerykańskiego konstytucjonalizmu przeszły dwie: *Chisholm v. Georgia* 2 U.S. 419 (1793) oraz *Calder v. Bull* 3 U.S. 86 (1798).

⁶ 5 U.S. 137 (1803).

Jeffersona, oraz nowego sekretarza stanu, Jamesa Madisona, wstrzymane zostały wszelkie wcześniejsze nominacje, w tym nominacja Marbury'ego, który wprowadził sprawę do Sądu Najwyższego. Kwestia sporna dotyczyła między innymi rzeczywistych relacji władzy sądowniczej i wykonawczej oraz możliwości wpływania przez sędziów na działania urzędników administracji prezydenckiej.

Proces Marbury v. Madison umożliwił sędziom ustanowienie niezwykle ważnej instytucji *judicial review*, która zezwalała władzy sądowniczej na kontrolę zgodności z konstytucją aktów prawnych wydawanych przez władzę ustawodawczą i wykonawczą. Rozstrzygając spór Marbury v. Madison, sędzia Marshall wypowiedział dwa znamienne zdania, które stały się myślą przewodnią jego sędziowania. Stwierdził, że „obowiązkiem władzy sądowniczej jest określanie, czym jest prawo” oraz, że „państwo amerykańskie cechują rządy prawa, a nie rządy ludzi”. Przez analizę treści konstytucji John Marshall potwierdził jej supremację i nadrzędność w stosunku do wszystkich źródeł prawa w państwie, a władzę sądowniczą ustanowił ostatecznym strażnikiem przestrzegania jej postanowień. Tym samym, począwszy od 1803 roku, sądownictwo federalne stało się ważną siłą polityczną, mającą wpływ na kształt rozwiązań prawnych dotyczących nie tylko prawa konstytucyjnego, ale również innych jego gałęzi⁷. *Judicial review* doprowadziło do szerokiej interpretacji prawa przez sędziów, którzy mieli za zadanie stać na straży przestrzegania konstytucji federalnej, najwyższego prawa w państwie. Sędziowie otrzymali możliwość oceny zgodności działań władzy ustawodawczej i wykonawczej z ustawą zasadniczą, mogąc stwierdzać o nieważności aktów prawnych wydawanych przez legislaturę i egzekutywę. Sprawa Marbury v. Madison wpłynęła również na kształt systemu kontroli i równowagi, przyznając władzy sądowniczej uprawnienie, którego twórcy konstytucji nie przewidzieli w momencie jej tworzenia⁸. Naturalną konsekwencją było zatem zajęcie się przez sędziów umacnianiem obowiązku *judicial review* w amerykańskim systemie prawnym przez tworzenie odpowiednich orzeczeń sądowych. W roku 1810 Sąd Najwyższy miał za zadanie rozstrzygnąć spór, w którym John Marshall po raz pierwszy poruszył kwestie prawa własności.

Pomimo zgody wśród Ojców Założycieli, że własność jest prawem fundamentalnym, istniały rozbieżności co do określenia granic naruszania prawa własności. Zagadnienie to zdawało się być znakomitą kwestią, wokół której można było budować *judicial review*: własność była wartością powszechnie aprobowaną, jej znaczenie nie było do końca jasne, a jednocześnie nadanie jej wyraźnej ochrony ze strony państwa było ważne dla jego funkcjonowania. Ochrona własności stała się zatem jednym z istotniejszych celów Sądu Marshalla, który uczynił z prawa własności kwestię konstytucyjną. Najśłynniejszą sprawą tego okresu był spór Fletcher v. Peck⁹, w którym Sąd opowiedział się przeciwko działaniom legislatury stanu Georgia, unieważniającym wcześniejsze nadania ziemi, będącej własnością stanu. W 1795 roku grupa obywateli uzyskała prawo własności tych ziem w wyniku

⁷ Por. fragmenty dotyczące prawa własności, wchodzącego w zakres prawa prywatnego.

⁸ W. Burnham, *Introduction to the Law and Legal System of the United States*, Minnesota 1995, s. 10-19.

⁹ 10 U.S. 87 (1810).

przekupstwa członków legislatury stanowej. Później sprzedali oni prawa do ziemi osobom trzecim, natomiast po ujawnieniu działań korupcyjnych legislatura kolejnej kadencji zniosła prawo obywateli do wspomnianych terenów. Sąd Najwyższy stanął zatem przed zadaniem oceny prawomocności umów własności osób prywatnych poszkodowanych w wyniku decyzji legislatury stanu Georgia. Wydając opinię większościową, John Marshall oparł się na interpretacji klauzuli kontraktowej (*contract clause*), zapisanej w artykule I konstytucji. Na mocy tej klauzuli państwo nie mogło wprowadzać w życie przepisów wpływających na umowę zawartą przez strony prywatne. Marshall opowiedział się za utrzymaniem w mocy prawa właścicieli do rzeczonych ziem i jednocześnie podkreślił rolę Sądu w procesie ograniczania ingerencji ustawodawcy w prawa nabyte jednostek (*vested rights*). Z jednej strony Sąd Najwyższy potwierdził ogólne przekonanie co do świętości prawa własności, z drugiej zaś nadał temu prawu specjalne znaczenie, które zdaniem Federalistów było konieczne do ustanowienia trwałej gospodarki rynkowej oraz wolnego i bezpiecznego społeczeństwa¹⁰. Orzeczenie w sprawie *Fletcher v. Peck* było sygnałem, że sędziowie mają zamiar chronić prawa własności jednostek kosztem ograniczania prerogatyw władzy ustawodawczej w tym zakresie.

Dwa lata później, w sprawie *New Jersey v. Wilson*¹¹, sędziowie ponownie stanęli przed zadaniem określenia granic prawa własności. Legislatura stanu New Jersey nadała część ziem plemionom indiańskim i wyjęła je z możliwości opodatkowania przez stan. Później ziemie te zostały nabyte przez kilka osób prywatnych, a legislatura cofnęła swoją wcześniejszą, korzystną dla nowych właścicieli decyzję. Sąd Najwyższy sprzeciwił się takiemu działaniu ustawodawcy, chroniąc kontrakt zawarty przez osoby prywatne. Obydwie wyżej wspomniane decyzje miały doczekać się potwierdzenia w kluczowym dla kwestii własności orzeczeniu *Dartmouth College v. Woodward*¹². Sprawa dotyczyła działań legislatury stanu New Hampshire, zmierzających do przekształcenia college'u w uniwersytet stanowy. Legislatura zmieniła postanowienia umowy spółki akcyjnej zawartej przez prywatne strony, przekazując ich udziały gubernatorowi stanu. Sąd Najwyższy, ponownie interpretując klauzulę kontraktową, stwierdził, że umowa spółki została zawarta przez osoby prywatne i dlatego legislatura nie miała prawa ingerować w jej treść. Zdaniem sędziego Marshalla pojęcie kontraktu w rozumieniu artykułu I konstytucji miało dotyczyć transakcji zawieranych przez strony prywatne, a nie relacji politycznych pomiędzy państwem i jego obywatelami¹³.

Dartmouth College v. Woodward jest przykładem sprawy, która choć dotyczyła w większym stopniu prawa umów, a nie prawa konstytucyjnego, jednak stała się sztandarową sprawą Sądu Marshalla na temat prawa własności. Decyzja ta

---

¹⁰ J. Nadelsky, *Private Property and the limits of American Constitutionalism: The Madisonian Framework and Its Legacy*, Chicago 1990, s. 190-195.

¹¹ 11 U.S. 164 (1812).

¹² 17 U.S. 518 (1819).

¹³ Późniejsza interpretacja klauzuli kontraktowej uległa zmianie na początku XX wieku, kiedy Sąd Najwyższy rozszerzył możliwość ingerencji stanów w umowy zawierane przez osoby prywatne, jeśli ustawodawca miał na celu dobro publiczne. Jednak własność nigdy nie straciła statusu prawa fundamentalnego. Szerzej zob. J. W. Peltason, *Corwin&Peltason's Understanding the Constitution*, Florida 1994 (XIII ed.), s. 108-110.

zapewniła ochronę prywatnym inwestycjom ze strony ingerencji stanów, przez co zachęciła jednostki do dalszego inwestowania¹⁴. Choć sędziowie opowiadali się za silnym państwem, to przywiązywali również wagę do ochrony niezbywalnych praw jednostek. Analizując powyższe orzeczenia, można pokusić się o stwierdzenie, że Sąd Marshalla stworzył tzw. amerykańskie *common law* własności. Czerpał bowiem wzorce z instytucji prawnych, ukonstytuowanych od wielu lat w definicjach i regułach *common law*. Jeżeli prawo to miało być podstawą orzekania przez sądy, to również sądy jako ważny element *common law* miały za zadanie określać granice praw własności oraz przyczyn naruszenia tych praw¹⁵.

Jak zatem widać, głównym celem Sądu Marshalla stała się raczej ochrona prawa własności jednostek niż ochrona suwerenności władzy ustawodawczej¹⁶. Niewątpliwie sprawy z zakresu prawa własności umożliwiały sędziom większą kontrolę legislatur stanowych. Idąc dalej tym tokiem rozumowania, można wnioskować, że kwestie te stały się instrumentem w rękach Sądu, który walcząc o silne państwo, tym samym silną władzę federalną, ograniczał zakusy stanów do normowania różnych obszarów życia społecznego, w tym prawa własności. W ten sposób polityczne podejście sędziów zadecydowało o nadaniu prawu własności szczególnej roli¹⁷. Skoro cel utrzymania silnej władzy federalnej był dla Johna Marshalla sprawą nadrzędną, to czy również kwestie wolności jednostek posłużyły sędziom jako instrument polityczny?

Okazuje się, że pojęcie wolności nie stanowiło głównej sfery rozważań Sądu Najwyższego w początkach XIX wieku. John Marshall przewodniczył Sądowi w czasach, w których wolność i równość wobec prawa nie były podstawą argumentacji sędziów. Choć amerykańska konstytucja tworzona była pod hasłami wolności i pojęcie *freedom* wiele razy pojawia się w jej treści, a także wynika z jej zasad¹⁸, Sąd Marshalla nie rozstrzygnął zbyt wielu sporów, w których mógłby zająć się kwestiami wolności obywatelskich. Próżno szukać w czasach Marshalla decyzji, uznających prawo do wolności za niezbywalne i fundamentalne dla każdej jednostki, choć poglądy takie były oczywiste dla Ojców Założycieli. Nie było spraw z zakresu wolności słowa, wolności religijnej czy prawa do prywatności, które współcześnie stanowią zdecydowaną większość spośród spraw na wokandzie Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych. Wydaje się, że główną przyczyną tego

---

¹⁴ E. Stanley, I. Kutler, *The Supreme Court and the Constitution: Readings in American Constitutional History*, New York 1977, s. 72.

¹⁵ Nie tylko sprawy z zakresu prawa konstytucyjnego dotyczyły kwestii własności, ale również sprawy z dziedziny prawa handlowego. Dla przykładu w sprawie *Huidekoper's Lessee v. Douglass* (1805) sędziowie zajęli podobne stanowisko jak przy rozstrzygnięciu sporu *Fletcher v. Peck*. Obydwie sprawy łączy fakt, że Marshall wyraźnie dał do zrozumienia, że wszystkie stany wiążą wewnętrzne prawo, które funkcjonuje niezależnie od federalnej jurysdykcji i od zasady supremacji konstytucji. Tym prawem jest właśnie *common law*, które w sferze własności jest niejako prawem naturalnym. Szerzej zob. G. L. Haskins, H. A. Johnson, *The Oliver Wendell Holmes Devise, History of the Supreme Court of the United States*, vol. 2: *Foundations of Power: John Marshall, 1801-15*, New York 1981, s. 596-597.

¹⁶ T. C. Shevory, *John Marshall's Law: Interpretation, Ideology, and Interest*, Westport 1994, s. 101.

¹⁷ Por. J. Nedeisky, *Confining Democratic Politics: Anti-Federalists, Federalists, and the Constitution*, „Harvard Law Review” 1982-1983, vol. 96, s. 340-360; M. A. Graber, *Federalists or Friends of Adams: The Marshall Court and Party Politics*, „Studies in American Political Development” 1998, vol. 12, s. 229-266.

¹⁸ Szczególnie chodzi tu o treść poprawek do konstytucji oraz o zasadę rządów prawa i zasadę demokracji.

stanu rzeczy był brak unormowań prawnych, umożliwiających zastosowanie przepisów *Bill of Rights* do stanów. Treść pierwszych dziesięciu poprawek odnosiła się bowiem tylko do władzy federalnej, a nie do władz stanowych, które były odpowiedzialne za wprowadzanie szeregu unormowań, mogących naruszać wolności jednostek. Co prawda Sąd Marshalla miał okazję rozstrzygać w 1833 roku sprawę *Barron v. The Mayor and City Council of Baltimore*¹⁹, w której mógł rozszerzyć przepisy V Poprawki jako wiążące władze stanowe, ale sędziowie nie znaleźli podstaw do takiej decyzji. Inną przyczyną milczenia Sądu Najwyższego w sprawach wolności jednostek było niewolnictwo, które w tych czasach było w Stanach Zjednoczonych kwestią nie podlegającą dyskusji.

Wydaje się, że John Marshall nie poświęcał zbyt wiele czasu ani uwagi statusowi niewolników nie dlatego, że popierał dyskryminację rasową, ale dlatego, że nie oceniał niewolnictwa z moralnego punktu widzenia. Był prawnikiem, dla którego konstytucja federalna była fundamentalnym dokumentem i nadrzędnym dobrem; skoro zatem dopuszczała niewolnictwo, należało postępować w myśl jej postanowień. W konsekwencji nie było prawie żadnej sprawy, w której sędziowie oceniliby konstytucyjną naturę niewolnictwa. Może jedynie spór *Queen v. Hepburn*²⁰ umożliwił Sądowi Najwyższemu zajęcie się tą kwestią, ale spośród grona sześciu sędziów tylko Gabriel Duvall argumentował, że „prawo do wolności jest ważniejsze niż prawo do własności”. Reszta sędziów, z Johnem Marshalllem na czele, nie potwierdziła tej zasady, dowodząc, że od prawa do wolności ważniejsze było prawo do własności²¹. Jest jeszcze jeden powód, dla którego kwestie związane z niewolnictwem nie trafiały na wokandę Sądu Najwyższego. Większość sporów, jakimi zajmowali się sędziowie w tych czasach, dotyczyła prawa federalnego, natomiast niewolnictwo miało charakter lokalny. Ponadto w dobie wydawania orzeczeń dążących do ukształtowania silnego i jednolitego państwa politycznie niewłaściwe byłoby dzielenie narodu w kwestiach statusu niewolnictwa²².

Powyższe rozważania przedstawiają Sąd Marshalla jako instytucję, dla której decyzje prawne mogły mieć zabarwienie polityczne, nawet jeśli sprawy miały dotyczyć kwestii praw niezbywalnych. Istnieją jednak dowody na to, że sędziowie uznawali prawo do wolności jednostek, rozstrzygnęli bowiem między innymi spór *Worcester v. Georgia*²³, w którym opowiedzieli się między innymi za uznaniem Indian Cherokee jako wolnej i odrębnej społeczności, która nie podlega przepisom prawnym stanu Georgia. Analizując powyższe precedensy, wydaje się, że pojęcie wolności w Sądzie Marshalla było kwestią drugorzędną ze względu na konstytucyjny charakter niewolnictwa oraz na znaczenie, jakie sędziowie nadali pojęciu prawa własności. Obydwie kwestie ustępowały jednak prawdziwej idei Johna Marshalla – wzmocnienia władzy federalnej.

¹⁹ 32 U.S. 243 (1832).

²⁰ 11 U.S. 290 (1813).

²¹ R. K. Newmyer, *John Marshall and the Heroic Age of the Supreme Court*, Baton Rouge 2001, s. 414-434.

²² D. Robarge, *A Chief Justice's Progress: John Marshall From Revolutionary Virginia to the Supreme Court*, Westport 2000, s. 275-277.

²³ 31 U.S. 515 (1832).

Już w latach osiemdziesiątych XVIII wieku John Marshall wraz z Jamesem Madisonem i Aleksandrem Hamiltonem byli gorącymi orędownikami silnej władzy federalnej²⁴. Dlatego też po objęciu stanowiska Przewodniczącego Sądu Najwyższego Marshall zajął się przede wszystkim kwestiami podziału władzy. Z jednej strony sprawy, które sędziowie rozstrzygali, związane były z zasadą *separation of powers* (trójpodział władzy na władzę ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą), a z drugiej z zasadą federalizmu, która tworzyła dwupodział władzy (władza federalna i stanowa). Silna władza federalna oznaczała dla Johna Marshalla poruszanie się po obydwu płaszczyznach – po pierwsze, należało wzmocnić kompetencje sądownictwa federalnego, i w tym zakresie wiodącym precedensem była wspomniana już sprawa *Marbury v. Madison*; po drugie zaś, trzeba było wzmocnić władzę federalną kosztem władz stanowych. Okazją do tego stał się głośny spór *McCulloch v. Maryland*²⁵.

Sprawa dotyczyła konfliktu, związanego z utworzeniem banku narodowego, którego filia została opodatkowana przez stan Maryland. W celu oceny konstytucyjności utworzenia przez Kongres banku John Marshall dokonał interpretacji klauzuli konieczności (*necessary and proper clause*). Jego zdaniem, ten fragment artykułu I konstytucji przedstawia uprawnienia władzy ustawodawczej do tworzenia przepisów, które są konieczne i właściwe dla egzekwowania podstawowych kompetencji Kongresu wywodzących się z konstytucji. W ten sposób – obok kompetencji wyliczonych – federacja otrzymała szeroką gamę kompetencji dorozumianych. Bez względu zatem na istniejące w X Poprawce domniemanie kompetencji stanów, polegające na przyznaniu stanom wszystkich uprawnień nie wyliczonych w konstytucji, władza federalna posiada szereg kompetencji dorozumianych. Sąd Najwyższy, jako instytucja odpowiedzialna za *judicial review*, jest władny do interpretowania konstytucji i określania zakresu podziału kompetencji między federacją a stanami. W przypadku sporu *McCulloch v. Maryland* sędziowie opowiedzieli się jednoznacznie po stronie Kongresu, zakazując opodatkowywania instytucji federalnej przez stan, którego akty prawne stoją niżej w hierarchii źródeł prawa. W sprawie z 1819 roku poruszono jeszcze jedną ważną kwestię związaną z pojęciem władzy. John Marshall, cytując fragment preambuły do konstytucji, podkreślił wagę suwerenności narodu. Władza w państwie miała należeć bowiem do ludzi – obywateli federacji, a nie obywateli stanów. Tym samym państwo miało być dobrem wspólnym, własnością wszystkich Amerykanów jako obywateli Stanów Zjednoczonych, co – zdaniem Przewodniczącego Sądu – stanowiło również o wyższości federacji.

Innym sporem dotyczącym kwestii relacji między władzą federalną a stanową była sprawa *Gibbons v. Ogden*²⁶. To jedna z najważniejszych opinii w historii amerykańskiego konstytucjonalizmu, ponieważ stworzyła podstawy dla rozstrzygnięcia całej gamy spraw dotyczących ważnych kwestii gospodarczo-społecznych. *Gibbons v. Ogden* jest pierwszym sporem w historii Sądu Najwyższego do-

---

²⁴ A. Cox, *The Court and the Constitution*, Boston 1987, s. 33.

²⁵ 17 U.S. 316 (1819).

²⁶ 22 U.S. 1 (1824).

tyczącym klauzuli handlowej (*commerce clause*). W sprawie chodziło o spór o monopol handlowy na wodach stanu Nowy Jork między osobami, które uzyskały tytuł prawny ze strony federacji i stanu. Sąd Najwyższy miał za zadanie określić, która ze stron posiada prawomocny tytuł do prowadzenia wyłącznego handlu na rzeczonym terenie. Przedstawiający opinię Sądu John Marshall potwierdził, że ustawa federalna stoi wyżej w hierarchii źródeł prawa niż odpowiednia ustawa stanowa. Dokonał interpretacji klauzuli handlowej, stwierdzając, że Kongres ma prawo regulować każdy element handlu międzystanowego, czyli dotyczącego więcej niż jednego stanu. W ten sposób federacja uzyskała wpływ na działania handlowe obywateli poszczególnych stanów, a Sąd Najwyższy uzyskał możliwość ograniczania ustawodawstwa stanowego w sprawach gospodarczych.

* * *

John Marshall stwierdził w 1829 roku, że „władza sądownicza wkracza w życie każdego obywatela, decydując o jego własności, jego reputacji, jego życiu – decydując o wszystkim”²⁷. W podobny sposób działał Sąd Marshalla, orzekając w kwestiach własności, handlu, federalizmu czy kompetencji władzy sądowniczej; interpretując klauzulę kontraktową, handlową czy klauzulę konieczności. Wszystkie przedstawione wcześniej orzeczenia wpłynęły na życie obywateli Stanów Zjednoczonych w początkach XIX wieku, ale ich skutki odczuwalne są również współcześnie przez społeczeństwo amerykańskie. Trudno byłoby podtrzymać tezę, że wszystkie instytucje i definicje prawne stworzone przez Sąd Marshalla istnieją i obowiązują do dziś, ale należy bez wątplenia stwierdzić, że te instytucje i definicje mają pośredni wpływ na dzisiejszy kształt amerykańskiego systemu polityczno-prawnego.

Jeśli chodzi o kwestie własności, to zawsze pozostawały one w sferze praw niezbywalnych, przynależnych każdej jednostce. Współczesna definicja własności stworzona została przez Sąd Najwyższy w 1972 roku w orzeczeniu *Board of Regents v. Roth*²⁸ i określa własność jako „prawomocny tytuł do jakiegoś dobra”. Innymi słowy, jeśli jakaś osoba posiada tytuł do jakiegoś dobra i zostanie on naruszony, wówczas jest chroniona przez konstytucję, a dokładniej przez XIV Poprawkę (klauzula *due process of law*). Definicja ta nie odbiega od ujęcia kwestii własności proponowanego przez Sąd Marshalla. Oczywiście, trudno zakładać, że problematyka spraw sądowych rozstrzyganych w początkach XIX wieku stanie się również wiodącą tematyką orzeczeń wydawanych w XX wieku. Kwestie praw kontraktowych, podnoszone w takich sprawach, jak *Fletcher v. Peck* czy *Dartmouth College v. Woodward*, były niezwykle ważne w czasach Marshalla, ale w wyniku przemian gospodarczo-społecznych zmniejszyła się rola klauzuli kontrakto-

²⁷ *Debates of Virginia Convention 1829-1831*, s. 616.

²⁸ 408 U.S. 564 (1972).

wej w amerykańskim prawie konstytucyjnym²⁹. Co więcej, istotą działań Sądu Najwyższego pierwszej połowy XIX wieku nie było definiowanie prawa własności, ale raczej określanie granic jego naruszania. W Stanach Zjednoczonych własność zawsze była wytworem państwa, ponieważ rząd ma prawo definiować i ograniczać prawa własności. Z drugiej jednak strony, możliwość ograniczania przez stany lub rząd federalny praw własności jest uzależniona od postanowień konstytucji. Istnieją bowiem materialne ograniczenia, takie jak zapisane w XIV Poprawce: gwarancja równego traktowania czy *due process of law* (żaden stan nie może pozbawić nikogo wolności i własności bez sprawiedliwego procesu), które ograniczają sposoby definiowania i kształtowania praw własności przez państwo³⁰. Niemal od początku państwowości amerykańskiej sędziowie Sądu Najwyższego sugerowali, że mają prawo do kontrolowania działań władzy ustawodawczej, czy to federalnej czy stanowej. Kluczem do osiągnięcia tego celu miały być teorie polityczne, mówiące o prawie naturalnym i prawach niezbywalnych obywateli, które nie mogły być w żaden sposób ograniczane przez legislaturę³¹. Ale oprócz *judicial review* sędziowie nie mieli rzeczywistej możliwości ograniczania działań legislatur stanowych, ponieważ *Bill of Rights* odnosiło się do tylko do władzy federalnej. Niewątpliwie, przemiany dokonane w latach dwudziestych XX wieku, kiedy Sąd Najwyższy rozszerzył *Bill of Rights* na stany, umożliwiły pozywanie stanów przez obywateli do Sądu Najwyższego. W ten sposób wiele spraw dotyczących wolności i własności pojawiło się przed obliczem najwyższej instancji sądowniczej w państwie.

Szczególnie sprawy z zakresu wolności słowa, religii oraz prawa do prywatności stały się podstawą, dzięki której Sąd Najwyższy mógł ograniczać działania stanów. Pośrednio to właśnie decyzje Sądu Marshalla, z ustanowieniem *judicial review* na czele, umożliwiły taki kierunek rozwoju amerykańskiego konstytucjonalizmu. Współcześnie sędziowie interpretują konstytucję bardzo szeroko, podobnie jak czynił to John Marshall. Ustanawiając definicje *necessary and proper clause* czy *commerce clause*, Sąd Marshalla opowiedział się za szeroką interpretacją ustawy zasadniczej. Podobne procesy miały miejsce w sądzie Warrena Burgera (lata 1969–1986) i mają miejsce obecnie w sądzie Williama Rehnquista (1986–do dziś). Zatem decyzje z pierwszej połowy XIX wieku mają swoje odzwierciedlenie we współczesnych orzeczeniach Sądu Najwyższego. Wolność nabrała w ostatnich latach szczególnie wymiaru, który byłby nie do pomyślenia dwieście lat temu. Ale nie byłoby szerokiego wachlarza wolności obywatelskich uznawanych przez Sąd Najwyższy, gdyby nie dziedzictwo Johna Marshalla. Pomimo że nie zajął się on zbyt wieloma sprawami związanymi z pojęciem wolności jednostek, miał wpływ na kierunek rozwiązań prawnych w tej sferze, dzięki stworzeniu silnej władzy sądowniczej, zdolnej do szerokiej interpretacji ustawy zasadniczej. Współczesna definicja wolności, przedstawiona przez Sąd Najwyższy w sprawie *Meyer v. Nebraska*³², stwierdza, że „wolność to przywileje od dawna wyodrębnione i fun-

---

²⁹ J. M. Balkin, S. Levinson, *What Are the Facts of Marbury v. Madison?*, „Constitutional Commentary” 2003, vol. 20.

³⁰ J. E. Nowak, R. D. Rotunda, *Constitutional Law*, St Paul, Minnesota 2000, s. 571.

³¹ *Ibidem*, s. 398.

³² 262 U.S. 390 (1923).

damentalne dla utrzymania porządku i szczęścia ludzi”. Wydaje się, że gdyby John Marshall żył w XX wieku, byłby autorem podobnej definicji.

Obecny Przewodniczący Sądu Najwyższego, William Rehnquist, powiedział kiedyś, że „powinno się zrozumieć kilka spraw sądowych rozstrzygniętych przez dwieście ostatnich lat, aby zrozumieć rolę Sądu Najwyższego w historii narodu amerykańskiego. Ale przede wszystkim musi się zrozumieć jedną, tę najważniejszą – *Marbury v. Madison*”³³. Bez wątpienia orzeczenie z 1803 roku ma dominujące znaczenie w całej historii amerykańskiego prawa konstytucyjnego. Decyzja, w której Sąd Marshalla rozszerzył kompetencje władzy sędziowskiej, ograniczając niejako działania pozostałych gałęzi władzy, umożliwiła kolejnym pokoleniom sędziów decydowanie o zakresie wielu kwestii konstytucyjnych dotyczących wolności, własności czy władzy. Co więcej, pojęcie władzy federalnej ustalone przez Johna Marshalla stało się wzorem dla wielu sędziów, którzy wprost cytowali fragmenty jego opinii z takich spraw, jak *Marbury*, *McCulloch* czy *Gibbons*. Głośne procesy *Cooper v. Aaron*³⁴ czy *United States v. Nixon*³⁵ zostały rozstrzygnięte na podstawie uzasadnienia stworzonego w sporze *Marbury v. Madison*. Opinia Marshalla, napisana w sprawie *McCulloch v. Maryland* miała wpływ na wiele spraw rozstrzyganych przez Sąd Najwyższy w XX wieku, gdzie albo cytowano sędziego i jego sposób rozumienia relacji między Kongresem a stanami, albo wykorzystywano stworzony przez niego w tej sprawie test konstytucji³⁶. Jak stwierdził sam Marshall, wydając opinię w sprawie *McCulloch v. Maryland*, „Konstytucja została stworzona na wieki i miała znaleźć zastosowanie w różnych konfliktach społecznych”. W ten sposób interpretacja ustawy zasadniczej pozwoliła kolejnym panelom sędziów Sądu Najwyższego nadawać określone znaczenie pojęciom prawnym, mimo zmieniających się okoliczności społecznych, gospodarczych i politycznych. Wszystkie dziewiętnastowieczne i większość dwudziestowiecznych decyzji dotyczących klauzuli handlowej było opartych na rozumowaniu Marshalla z orzeczenia *Gibbons v. Ogden*³⁷. Również podkreślenie suwerenności narodu amerykańskiego jako obywateli federacji jest dziełem Sądu Najwyższego za kadencji Marshalla i nie zostało nigdy podważone przez jego następców.

Oceniając spory, w jakich orzekał Sąd Marshalla, należy podkreślić, że w początkach XIX wieku sędziowie nie mieli tak dużej ilości spraw do rozstrzygnięcia, tym samym mniejsza była możliwość wyboru problematyki, jaką chcieli się zająć³⁸. Dlatego Sąd Marshalla właściwie nie decydował o tym, które sprawy pojawiają się na wokandzie³⁹. Umiał jednak wykorzystać je do ustanawiania zasad prawnych, w które wierzył. Jego filozofia prawnicza opierała się głównie na utwo-

³³ W. H. Rehnquist, *The Supreme Court. How It Was, How It Is*, New York 1987, s. 99.

³⁴ 358 U.S. 1 (1953).

³⁵ 418 U.S. 683 (1974).

³⁶ *Hamilton v. Kentucky Distilleries Co.* 251 U.S. 146 (1919), *South Carolina v. Katzenbach* 383 U.S. 301 (1966), *Buckley v. Valeo* 424 U.S. 1 (1976).

³⁷ K. L. Hall, W. M. Wiecek, P. Finkelman, *American Legal History. Cases and Materiale*, New York 1991, s. 125.

³⁸ Obecnie sędziowie przyjmują do rozstrzygnięcia jedynie 5% spraw, które rocznie wnoszone są przed oblicze Sądu Najwyższego. Szerzej zob. L. Fisher, *American Constitutional Law*, North Carolina 2001, s. 149.

³⁹ J. M. Balkin, S. Levinson, *op. cit.*

rzeniu niezależnego, silnego sądownictwa federalnego, będącego do 1803 roku najslabszą gałęzią władzy, którą cechowała niepewność i niestabilność⁴⁰. Jak twierdzi wybitny amerykański konstytucjonalista Henry J. Abraham, era Marshalla spowodowała metamorfozę w prestiżu Sądu Najwyższego⁴¹.

John Marshall pozostaje do dziś jednym z najwybitniejszych sędziów Sądu Najwyższego Stanów Zjednoczonych i jednym z najważniejszych interpretatorów konstytucji federalnej. Popularność Marshalla wynika nie tylko z tego, że był przewodniczącym Sądu w czasie, gdy ten ustanowił kompetencję *judicial review*, która rozszerzyła władzę sądowniczą względem pozostałych gałęzi władzy, ale przede wszystkim dlatego, że sprawy sądowe, w których orzekał Marshall, stały się podstawą rozumienia wielu ważnych dla systemu prawnego pojęć. Wiele precedensów z lat 1803–1835 pozostaje wiążących aż do dzisiaj, stając się wzorem prawnego rozumowania dla kolejnych paneli sędziów Sądu Najwyższego i regułą postępowania dla kolejnych pokoleń Amerykanów. Nadużyciem byłoby stwierdzenie, że obecny stan rzeczy, w którym sędziowie decydują o najważniejszych kwestiach społecznych i politycznych, jest zasługą tylko i wyłącznie Johna Marshalla, ale niewątpliwie ten prawnik z Virginii przyczynił się do współczesnej dominującej roli Sądu Najwyższego w systemie polityczno-prawnym Stanów Zjednoczonych. Szerokie rozumienie wielu klauzul konstytucyjnych ukazało następcom Marshalla całą gamę możliwości, jakie niesie za sobą interpretacja konstytucji federalnej – z jednej strony dokumentu bardzo zwięzłego, którego główne postanowienia i zasady pozostają niezienne od ponad dwustu lat, a z drugiej strony dokumentu ograniczonego w formie, a co za tym idzie pozostawiającego wiele niedopowiedzeń i niejasności wymagających dodatkowej interpretacji.

Bardzo często można spotkać się z określeniem, że w Sądzie Najwyższym zasiadają silni i słabi sędziowie⁴². Marshall na pewno zalicza się do tej pierwszej grupy, ze względu na to, że:

- jest autorem opinii mających wpływ na kształt amerykańskiego konstytucjonalizmu,
- większość decyzji była podejmowana jednomyślnie⁴³,
- jego decyzje były cytowane przez kolejne pokolenia sędziów,
- ustanowił zasady, które stały się wykładnią postępowania Sądu (*judicial review*, *necessary and proper clause*, *commerce clause*).

„Sądy są przede wszystkim instrumentami prawa [...] Kompetencje sądownicze nigdy nie polegają na realizacji woli sędziego w danej sprawie; podstawowym celem jest zawsze realizacja woli prawa”⁴⁴ – tak John Marshall określał rolę swoją

⁴⁰ D. Robarge, *A Chief Justice's Progress: John Marshall From Revolutionary Virginia to the Supreme Court*, Westport 2000, s. 249.

⁴¹ H. J. Abraham, *Judicial Process. An Introductory Analysis of the Courts of the United States, England and France*, New York 1980, s. 363. Dziedzictwo, jakie po sobie pozostawił John Marshall, obejmowało określenie potencjału amerykańskiego sądownictwa. Zob. M. Silverstein, B. Ginsberg, *The Supreme Court and the New Politics of Judicial Power*, „Political Science Quarterly” 1987, vol. 102, no. 3, s. 374.

⁴² A. S. Miller, *The Supreme Court: Myth and Reality*, Westport 1978, s. 64.

⁴³ Rolą Marshalla było zjednoczenie Sądu – po raz pierwszy w historii sędziowie mówili jednym wspólnym językiem. Por. E. S. Corwin, *John Marshall and the Constitution: The Chronicle of the Supreme Court*, Glasgow 1919, s. 70.

⁴⁴ *Osborn v. Bank of the United States* 22 U.S. 738 (1824).

i swojego Sądu. Wola sędziego Marshalla doprowadziła do takiego rozwoju prawa konstytucyjnego, dzięki któremu społeczeństwo amerykańskie może współcześnie polegać na władzy sądowniczej jako instytucji, która będzie chronić jego podstawowe prawa i wolności obywatelskie.

Sąd Najwyższy Stanów Zjednoczonych jest najczęściej dzielony na ery (Marshalla, Taneya, po wojnie secesyjnej, *laissez-faire*, Roosevelta, Warrena, Burgera, Rehnquista) i każda z nich jest definiowana pod kątem kierunków decyzji podejmowanych przez sędziów lub z racji ważnych wydarzeń społecznych, gospodarczych czy politycznych⁴⁵. Wydaje się, że kwestie wolności, własności i władzy były istotne dla sędziów orzekających w każdym z wyżej wymienionych okresów, ale to Sąd Marshalla stał się prekursorem procesu interpretacji konstytucji, a co za tym idzie procesu ochrony podstawowych praw jednostek.

---

⁴⁵ Ch. Wolfe, *A Theory of U.S. Constitutional History*, „The Journal of Politics” 1981, vol. 43, no. 2, s. 292.